

Kentleşmenin Sebep Olduğu Sağlık Sorunları

Dr. İrem ACAROĞLU

Türk Tabipler Birliği Ankara Tabip Odası'nın düzenlediği Sağlık Kurultayı'nda benim katkıda bulunmam istenen konu bu yazının başlığı olarak verilmiş. Ancak, öncelikle belirtilmesi gereken nokta şu : Kentlerimizin ve kentlilerimizin bugünkü sağlıksız, bozuk, çözüm yollarının nedeni kentleşme değil. Çünkü kentleşme de sağlık gibi bir bağımlı değişken.

Ülkede, nasıl bir sağlık, bir eğitim, bir istihdam, bir üretim, bir konut, bir kreş, bir çevre kirliliği sorunu varsa aynı şekilde bir de kentleşme sorunu var. Kentleşme, bütün bu sıralanan sorunların biçimleyicileri tarafından biçimleniyor. Bugüne kadar biraz hepimize kolay geldiği için, biraz da çevremize bakıp sağlıksız, ilkel bir yaşam biçimi gördüğümüzde bir suçlu aradık ve bu suçlu olsa olsa kentlerde bunca insanın üst üste yığılması olarak çok yüzeysel bir şekilde tanımladığımız kentleşmedir dedik. Bir suçlu bulununca da sevindik. Yalnız biz sevinmedik. Bizi yönetenler de sevindiler. Çünkü böylelikle düzen, toplumsal ve ekonomik yapıımızdaki çarpıklıklar ve onları doğuran üretim biçiminin suçsuzluğu bir çeşit kanıtlanıyor, suç kentleşmenin, daha doğrusu toprağından kopan ve kente gelmekten başka bir yaşam seçeneğı olmayan işsiz, güvencesiz, gelirsiz grupların üzerine atılıyordu.

Bizde sağlıksızlığı kentleşme yaratmadığı gibi, sağlıksız, sahte, az bütünleşmiş v.b. niteliklerle tanımlanan da kentleşmenin kendisi değil, bizdeki ya da aynı yöntemle kalkınma çabası içinde olan diğer az gelişmiş ülkelerdeki ikili ekonomik ve toplumsal yapıdır.

Kentler, tarım dışı üretimin yapıldığı, ve tüm ürünün dağıtımının denetlendiğı yerleşmeler olarak tanımlanır. Kent her zaman göreceli olarak ilericidir, uygardır. Kent bir anlamda endüstriyel ürün ve hizmet üretim merkezidir. Toplumlar ilerledikçe, kalkındıkça kentli nüfus artar, kentlerde uzmanlaşma, işbölümü, örgütlenme düzeyleri yükselir. Kentleşme de kentlerde yaşayanların sayılarının artması, kentlerin ilerlemesi demektir.

Az gelişmiş ülkelerde kentleşmenin sorun olmasının temel nedeni endüstrileşmenin bir işlevi olmaksızın kentteki dönüşümler değil

toplumdaki diğer değişim ve dönüşümler sonucu ortaya çıkmış olmasındır. **Örneğin bizde kentleşmenin ana nedeni köydeki değişim ve dönüşümler sonucu ortaya çıkmış olmasıdır.** Çeşitli nedenlerle köyden kopan nüfus, endüstrisi - çalışma olanakları, konutu, toplumsal alt yapısı-okulu, sağlık kuruluşları, v.b. teknik alt yapısı-suyu, kanalizasyonu, elektriği, kitle ulaşım sistemi olmayan kentlerde yığılmak zorunda kalmıştır. Bu koşullar altında, ve ikili ekonomik yapı içinde bugünkünden başka bir durumun ortaya çıkması olanaksızlığı açıktır.

Bir de ikili toplumsal yapımızın, gelir dağılımındaki adaletsizliğin neden olduğu ve kentleşmeyi sağlıksızlaştıran sorunlar var. Bugün hangi kentimize bakılsa ikili yapı kendisini mekânda bütün açıklığıyla gösteriyor. Bir yanda lüks pahalı konutlar, bir yanda düşük gelirlinin konut sorununa getirdiği çözüm gecekondular, bir yanda alabildiğine körüklenen özel otomobil sahipliği, bir yanda otobüs, tren kuyruklarında saatlerce bekleyenler, bir yanda özel okullar, hastahaneler, bir yanda üçlü dörtlü eğitim yapan okullar, hastahane kapılarında beklerken ölenler, bir yanda parklar, çocuk bahçeleri, bir yanda 1 cm² yeşilden yoksun mahalleler, bir yanda suyu akan, pis suyu atılan konutlar, bir yanda bir mahalleye bir çeşme, sokakta akan lâğımalar. Örnekler çoğaltılabilir. Bilinmesi, kabul edilmesi zorunlu husus, bütün bunların sorumlusunun nedeninin kentleşme değil, ülkedeki egemen politik ve ekonomik sistem seçmeleri olduğu.

Sorunlara doğru teşhis konduğunda, tedavinin de doğru olacağı şüphesiz. O halde ülkemizde kentleşmenin nedenlediği sorunları bulup onları çözmek yerine, temelde kentleşme sorununu kentlerin sorunlarını çözmek daha tutarlı ve gerçekçi bir yaklaşımdır.

Bu bildiri de kentlilerin sağlıkla en yakından ilgili olan sorunlarından birkaçı, konut, ulaşım, gürültü ve eğitim yukarıdaki çerçevede içerisinde kısaca tartışılacaktır.

Konut Sorunu :

Hepimizin ya da çoğumuzun bildiği şeyleri bazı istatistik verileri sıralamaya gerek yok. Örneğin her yıl yalnızca 400.000 10.000 nüfus üstündeki yerleşmelerde yeni konuta gereksinim var. Devlet yalnızca 4000 üertiyor desek, sorunun sayısal yönünün yalnızca bir parçasını ortaya koymuş oluruz. Önemli olan neden bu kadar çok sayıda konutun gereksinilmesine karşın devletin bu kadar az üretmesi. Ülkede hâlâ bir konut politikasının olmaması. Daha doğrusu bir politikasızlık politikasının olması. Ne demek bu? Konutu, arsayı özel üretime devretmek, çalışandan, emekçiden yana olmamak de-

mek. Konut sorununun bugünkü durumunda kalmasından memnun olmak demek. Önemli olan bu. Konut sorununa, bugüne kadar ülkemizde benimsenen yaklaşımlarla neden çözüm getirilemediği bu yaklaşımlar incelendiğinde kendiliğinden ortaya çıkar.

İzlenen en yaygın yaklaşım, ülkede sokakta yatan, tepesinin üstünde çatı olmayan hiç kimse olmadığına ya da çok az kimse olduğuna göre bir bakıma zorun yoktur şeklinde özetlenebilir. Açık olarak söylememekle birlikte, sorun karşısındaki vurdumduymazlık bu yaklaşımın en iyi göstergesidir. Halbuki, bir ülkede, insanlar en doğal hakları olan yaşama hakkından doğan barınma sorunlarını kendileri çözmek zorunda bırakılmışsa, konut maliyetleri artık yarım milyonlarla ve milyonlarla ölçülüyorsa, gecekondular bile bir ticaret aracı haline getirilmişse, arsa spekülasyonu çok yüksek düzeylere ulaşmışsa, birçok mahallede 1 cm² ortak kullanım alanı kalmamışsa, çocuklar en yakın çocuk bahçesine gitmek için 2 km. yürümek zorunda kalıyorlarsa, konutlar susuz ve kanalizasyonsuzsa, bulaşıcı hastalıklar kol geziyorsa, tüm küçük tasarruflar arsa ve konuta yatırılıyorsa, yalnızca kiralarla geçinen aile ya da kişiler varsa, o ülkede konut sorunu çok önemli boyutlara ulaşmış demektir.

Ülkemizde konut sorununa bir diğer yaklaşım da, bunun yalnızca bir ruhsatsız-kaçak yapı sorunu olduğu şeklindedir. Diğer bir deyişle bazı kişilere göre ülkede bir konut sorunu değil «gecekondular sorunu» vardır. **Bilindiği gibi kentlerimizde bir yanda 'ruhsatlı', 'imarlı' konutlar bir yanda da 'ruhsatsız', 'kaçak' konutlar-gecekondular vardır, ve yine ülkemizde konut sorunu yukarıda sıralanan boyutlara ulaşmışken, konuta ne kadar kaynak ayrılacağı, hangi teknolojiyle konut üretileceği, konut üretiminde hangi standartların ve malzemelerin kullanılacağı, dışa bağımlılığın nasıl önleneceği, nerede, kaç tane konutun hangi sürelerde üretileceği, konularında bir tek yasa yoktur ama gecekonduların nasıl denetleneceği, nasıl yıkılacağı, barınma hakkının nasıl küçümsenebileceğini açıklayan birkaç kez yenilenen bir gecekondular yasası vardır.** Bu da konut sorununun salt gecekondular sorunu olarak gören yaklaşımın en somut kanıtıdır. Gerçekte gecekondular bir sorun değil, bir çözümdür. Gecekondular, kırdan kente göç etmek zorunda olan ve kentte güvenilir, devamlı bir işe sahip olamayan, düşük gelirli, güçsüz grupların toplumsal ve ekonomik güvencelerini sağlayan, barınma gereksinimlerini karşılayan bir mekanizmadır. Gecekondular dinamiklerdir, devamlıdır. Konut sorununa gerçek çözüm arandığında gecekonduların alınacak çok ders vardır. Gerçekte, gerek toplumsal ve alt yapı olanakları-olanaksızlıkları konularında gecekondular kadar olmasa bile 'ruhsatlı' denen konutlar ve konut çevreleri de sorunludur.

Türkiye'de konut sorununun yorumuna ilişkin bir diğer yaklaşıma göre de sorun yalnızca bir 'açık' sorundur. Diğer bir deyişle, bu yaklaşıma göre nüfus artışı, kentleşme, âfetler, yenileme ve benzeri nedenlerle, yılda şu kadar yeni konut üretilmesi gerekiyorsa ve o sayıda da konut üretilirse sorun çözümlür. Açıkça ve kesinlikle çözümlür. Herkesi konut sahibi yapsak — yapamayız ya — sorun çözümlür. Çünkü bu defa da ücretlerde düşme olur, yani bugünkü ücretler kira ya da sahiplik konutun taksitini de içermektedir, konut sahipliğiyle bu miktar ücretlerden kesileceği için yoksullaşma artar ve hızlanır. Bugüne kadar, gecekondulu olgusu karşısında 'kente gelmesinler', köyde kalsınlar', 'kentleri köyleştiriyorlar', 'kültür açığı doğuruyorlar', 'gecekonduyu yıkarsak sorun çözümlür', v.b. sloganlarla koparılan yaygaralara rağmen gecekonduya göz yumulmasının temel nedeni, gecekondulunun ücretinin düşük tutulabilmesidir. Diğer bir deyişle, işveren ister kamu ister özel sektör olsun gecekondulu sahibinin ücretinden konuta yapacağı harcamaları düşerek ücret saptaması yapmıştır. Ayrıca bir yerde konut sahibi olmak o yerde kökleşmek, yerleşmek demektir. Bu durum hem toplumsal değişmeyi yavaşlatır ya da önler, örneğin işçiyi işinden memnun olmasa bile orada çalışmaya zorlar, pasifliğe iter, hem de mekânsal hareketliliği en düşük düzeye indirir. Bu nedenle de hem kentlerin biçimleri ve iç işleyişleri bozulur, hem de kentsel harcamalar artar.

Ülkemizde, bu yaklaşımlardan gayri, sorunun her alevlenmesinde ortalığı yatıştırmak ya da sorunun belli grupların çıkarını en yüksek düzeye ulaştırmak amacıyla bazı diğer yaklaşımlar denenmiştir. Örneğin, kira karşılığı olarak ücretlere zam yapmak, kiralari dondurmak, konut m² lerini büyötmek, konut maliyetleri yükseldikçe kredileri arttırmak gibi, kirayı karşılamak için ek ücret vermek demek, uygulamada, kiralari o ücret kadar arttırmak demektir, kira yükselmeleri bu yaklaşımla düşmez, tam tersi artar. Kiralari dondurmak birkaç kez denenmişse de başarılı olamamıştır. Çünkü herşeyden önce, kiralari diğer harcamalardan bağımsız değildir, ayrıca da kiralari konut arzıyla doğrudan ilişkilidir, ancak konut arzı artarsa kiralari düşer. Ülkemizde konut arzı sınırlı olduğu için yarışanlar ev sahipleri değil, kiracılarıdır. Konut m² lerini büyötmeyi ve kredileri arttırmanın kimlerin işine yaradığı ortadadır. Konut sahibi gereksinmediği büyüklükte ya da düzenlemede bir konutta yaşamaya zorlanmakta ve borcunu ödeme güçlüğü çekmekte, buna karşın yapımcılar maliyetleri — kâr oranlarını — daha da arttırmakta ve parayı dilediklerince kullanabilmektedirler. Bu türden yaklaşımlari zaten, soruna yüzeyden bakan, daha başlangıçta güdük kalmağa mahkûm öneriler ve önlemlerdir.

Şimdi de sorun neden çözülememiş ona bakalım.

Bilindiği gibi, ülkemizde konuta ilişkin sorunu olmayan aile ya da kişi yok gibi, buna karşın, sorunun boyutları her geçen gün artmış, azalmamış.

Çünkü, konut sorunu yukarıdan beri anlatılmağa çalışıldığı gibi yanlış yorumlanıp değerlendirilmiş. Diğer bütün sorunlarımız gibi ülkede egemen olan politik ve ekonomik sistem seçmelerinin yanlışlığından, üretim biçiminin bozukluğundan temellenip kaynaklandığı gerçeği bilinçli olarak kabul edilmemiştir. **Konut sorunu tüm sorunlarımızın ayrılmaz bir parçasıdır ve diğerleri gibi yapısal bir sorundur.** Diğer bir deyişle ikili toplumsal ve ekonomik yapılarımızın bir sonucudur ve bu yapılar devam ettiği sürece de köklü bir çözüme kavuşamaz. Kentlerimizin bazı mahallelerdeki lüks, pahalı, çok katlı yapıların karşısında gecekonduların bulunması yapısal bozukluğun mekândaki en iyi göstergesi, yansımasıdır. Bu yapıları doğuran üretim biçim ve ilişkileri konutu toplumsal hizmetlikten çıkartmış alınıp satılan bir meta üretilmeyen bir tüketim aracı olan kentsel topraklar üzerinde özel mülkiyeti de kurumsallaştırmıştır. Sahibinin onu hasbelkader edinmiş olmaktan başka bir katkısı olmaksızın, tümünden toplumun eliyle — imar planı yapılarak, teknik ve toplumsal alt yapısı getirilerek v.b. değeri artırılan ve bu değer artışı topluma değil sahibine dönüşen, en kârlı yatırım haline gelen kentsel topraklar üzerinde özel mülkiyet, tek başına bile konut sorununun bugünkü çözümlenemez boyutlara ulaşmasına neden olmuştur. Hiç düşündünüz mü? Konut ve üzerinde kurulduğu arsa, bugün toplumumuzda aşınma payına sahip aşağı yukarı tek maddedir. On yıl önce belli bir fiat karşılığında bir konut alırsınız, konutun şurası burası zamanla aşınır, yıpranır fakat onu bugün satmağa kalkışsanız 10 katı fiatla alıcı bulursunuz. Çünkü arsanın değeri bu süre boyunca kendini 10 kezden fazla katlamıştır. İşte konut sorununun kökü budur. Kısaca, toprağın ve konutun metalaşmasıdır. Sorun böyle yorumlandıkça çözümlenemez.

İkili toplumsal ve ekonomik yapılarımızın bir diğer sonucu da karar mekanizmalarına yansımıştır. Konut sorununa ilişkin olarak bugüne kadar işleyen tüm karar mekanizmalarının ve verilen kararların yanlış olması doğal olarak bir rastlantı sonucu değildir. Bugüne kadar üretilen tüm kararlar, sorundan en az etkilenenlerle sorunun çözümlenmesinden değil, artmasından çıkar sağlayanlar, toplumdaki yüksek gelirli ve güçlüler lehine verilmiştir. Kentlerimizde gecekonduların varlığı ve örneğin **Ankara'da gecekonducuların kent nüfusunun % 70'ini oluşturması**, konut sorununun çözümünde ya da konut olayının biçimlenişinde bu % 70'in hiçbir katkısının bulunmaması, ka-

rarlara onların katılmaması demektir. Bu nedenle de kararların onların lehine olması beklenemez. Böyle bakıldığında geçeköndü anti-demokratiktir. Yukarıda onun çözümlü olduğundan söz edildiğinde bu geçici bir süre için olmak kaydıyla kabul edilmiştir... Geçeköndüya kalıcı bir çözümlü olarak bakmak yanlıştır, aksini savunmak toplumdaki antidemokratikliğin devamını kabul etmek, benimsemek demektir.

Sorunu yanlıştır yorumlamak ve karar mekanizmalarını yanlıştır çalıştırmak yetmiyormuş gibi, bugüne kadar ülkede izlenen konut politikalarının bir hatalı yanı da çözümlü dış modellerde aranmasıdır. Falanca ülke konut sorununu şöyle bir yaklaşımla çözebilmişse bu yaklaşım onun yapısına uygun demektir. Bizde yapısal farklılık nedeniyle sorunu daha da arttırabilir. Hemen her konuda olduğu gibi konutta da sorun büyüyünce ilk başvuru yabancı kaynaklar olur. Çoğu zaman hiç bir uyumlama yapılmadan bir model ithal edilir. Özellikle de o pek çok özendiğimiz ileri batı ülkeleri', her sorunun çözümlünde bitmez tükenmez 'reçete' kaynaklarıdır. Ama hiç bir sorumlunun da aklına onların yapıları, endüstrileşme düzeyleri, kentleşme biçimleri farklıdır demek gelmez ya da gelse bile bu tür düşünceler akıllardan hemen kovulur. Bir sorunun çözümlünde önceki tecrübelerden olabildiğince yararlanılması doğaldır - akılcıdır, ancak buradan çıkarılan sonuçların ülkenin verileriyle tutarlı olması gerekir. Bizde konutta bu sağlanamamıştır. Bu durumda sağlıklı konut çevresi olur mu?

Ulaşım Sorunu :

Ulaşım gerekli yerlerde insanın ve malın rahat hareketini, akmasını amaçlar. Ulaşımın mekândaki görüntüsü yollar, kentlerde akımı sağlayanlar da motorlu araçlardır.

Ulaşım bugünün kentlerinde büyük bir sorundur. Ülke için daha da büyük bir sorundur. Üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkede denizden ulaşım için hemen hemen hiç yararlanılmaz. İlgili kuruluş her yıl milyonlarca lira zarar eder. Daha ilginç yabancıların büyük kâr amaçlarıyla kurdukları İstanbul deniz ulaşımını sağlayan Şirket-i Hayriye'nin bugünkü mirasçısı, İstanbul gibi bir kentte yılları büyük zararlarla kapatmaktadır.

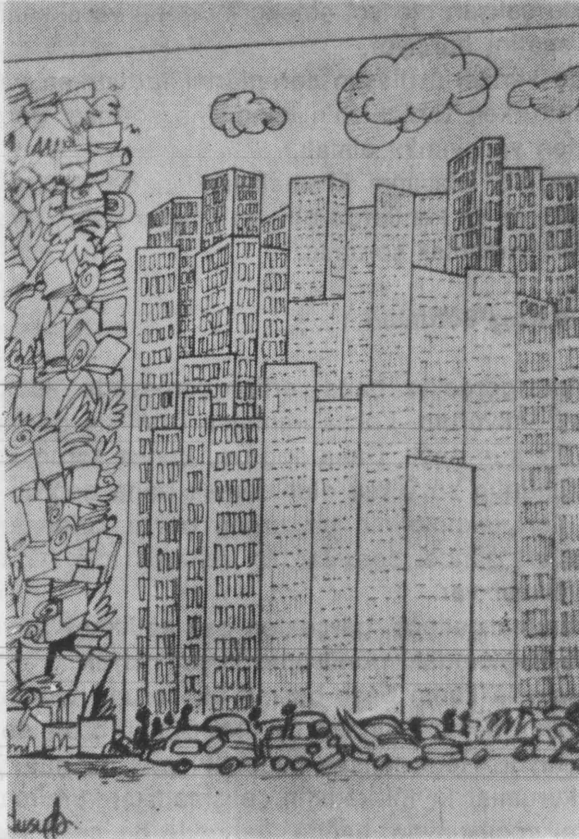
Cumhuriyetin 10. yılı törenlerinde en büyük övüncümüz olan yurdu bir ağ gibi ören demiryolları bugün nerede? Neden 1950'lerle birlikte ucuz demiryolunu bir yana atıp en ücra köylere bile karayolu yaptık? Pazar yaratmak, pazar olmak için. Her yöremiz dışa bağla-

KENTLEŞMENİN GETİRDİĞİ SAĞLIK SORUNLARI

nırsa hem hammadde akımı hızlanacaktı, hem de istenen tüketim toplumu daha kolay ve çabuk yaratılacaktı.

Bu sağlandı, bir şey daha sağlandı. Ülkede karayolları belli bir uzunluğa ve standarda kavuştuktan sonra önce kamyon, jeep v.b. onları izleyerek de peş peşe tam üç tane otomobil montaj fabrikası kuruldu. Otomobil sahipliği öylesine körüklendi, otomobil öylesine bir statü simgesi yapıldı ki bugün bir tanesini almak için iki yıla yakın bekliyoruz.

Ancak, kentlerimizin çoğu geri bıraktığımız toplumsal yapının mekândaki yansımalarına sahip. Toprakta özel mülkiyet olduğu sürece yerleşik kent parçalarında istisnâ yapıp yol açmak çok zor, park yeri açmak daha da zor. Hızlı kentleşme sonucu kentlerimizin nüfusu her gün arttığı için konut alanlarına yol yapmak, hele gecekondu alanlarına ulaşmak bile çoğu zaman olanaksız. Toprak ve konut öylesine metalaştırılmış ki üst üste çıkartılan otopark yönetmeliklerinin hiç biri uygulanamıyor.

Kentlerimizdeki ulaşım sistemlerine ilişkin bir çok araştırma yapıldı bugüne kadar. Örneğin **Ankara'da bir özel otomobilin 1.1, bir taksinin 1.2, bir dolmuşun ortalama 6-7, bir otobüsün 70 yolcu taşıdığını biliyoruz. Bunların harcadığı dışa bağımlı yaht hemen aynı. Yolları dar, kaynakları sınırlı, nüfusunun yarısından fazlası alt gelir grubuna mensup kentlerimizde kitle ulaşımı hep ikinci plana atılır-sa, ulaşım doğal olarak bir sorun hem de büyük bir sorun olur...**

Istanbul'u bir örnek olarak alalım. Doğal veriler bu kentimizin koridorlar şeklinde gelişmesini nedenlemiş. Uzaklıklar çok büyük. Nüfus yaklaşıb meş milyon. Her gün arttırılan kat sayılarıyla yollar yüklenmiş de yüklenmiş. İstanbul çalışanların, işçilerin kenti. Her sabah ve akşam tren istasyonlarında salkım salkım insanlar. Kim bak-sa bu kenti metro kurtarır, daha gelişmiş kitle ulaşım sistemleri kur-tarır der. Ama bugüne kadar ne yapılmış. Büyük gürültülerle, ve pa-ralarla 1. Boğaz köprüsü ve çevre yolları. Bu köprüden kimler yarar-lanıyor, o önemli. İnkâr etmemek gerek Erenköy'den Topkapı'ya yar-ım saatte gidiyor bir özel otomobil. Ya Pendik'te oturup örneğin Mecidiyeköy'de çalışan bir işçi emekçi? Sabah ve akşam en iyi ola-sılıkla ikişer saatini harcıyor.

Ülkemizde kentlerin ulaşım sorunlarını tartışırken ya da çözüm önerileri oluştururken teknisyenin kendisine sorması gerekli tek so-ru« Ben kimden yanayım?» olmalı.

Görüldüğü gibi ulaşımın keşmekeşinden de değişmeyi hızlan-dıran kentleşme ya da kentlerde biriken kitleler değil, temeldeki seç-meler ve onları yapanlar sorumlu.

Gürültü ve Kreş Sorunları :

Bu konulara gerçekte, bana verilen çerçevede oldukları için kı-saca değinmek istiyorum. Yoksa kanımca özellikle gürültü bugünün kentlerinde bir sorun değil. Daha doğrusu bunca sorun arasında tam anlamıyla gürültünün sözü mü olur demek daha doğru.

Gürültü, ileri teknolojinin bir ürünü çevre kirlenmesi gibi. Bir bakıma dikkatleri güncel sorunlardan çekmek için bir araç olarak kullanılma tehlikesi var.

Kreş sorununa gelince, gerçekten baş edilemez boyutlara ulaşt-ı son yıllarda, toplumdaki dönüşüme koşut olarak.

Toplumumuzda kadın başlı başına bir sorun. Kadının sömürüsü işçinin, emekçinin sömürüsünden de öte. Çünkü o bir de evinde sö-mürülüp horlanıyor. Hele çalışan kadının ki ayrı bir çile. Toplumdaki tüm olgular, kurumlar kentli kadının çalışmaması kuralına göre ayar-lanmış. Köyd, çocuk evde, bağda, bahçede bir çeşit yetişiyor. Aile

büyükleri bakıyor. Dayanan dayanıyor, dayanamayan göçüp gidiyor. Ama kette öyle mi?

Kentte birçok kadın en doğal hakkı olan ana olma hakkını çiğ-nemek zorunda kalıyor. Ya da kazara ana olursa hem çocuk hem de kendisi perişan oluyor.

İlk okul öncesi çağıdaki 7 milyon çocuktan yalnızca 7000.i kreş ve anaokullarından yararlanabiliyormuş. Bin çocuktan bir tanesi. Çocuklarını kreşe gönderebilen kaç ananın yüreğinin rahat olduğu da ayrı bir konu. Çünkü kreş, ana okulu açmak en kârlı işlerden biri haline geldi. Özel yüksek okullar kapandı. Sömürü bebeklere indirildi. Devletin yürüttüğü ana okulu sayısı bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar az.

Bu neden böyle? Çünkü çocuğu bir amaç olarak kabul etmiyor sistem. Çocuklara ilişkin çok sayıda dernek kurmaktan öte bir çaba yok gibi. Kısaca bunca psikologun, insanın niteliğinin belirlendiği çağ olarak nitelendirdiği 0-6 yaşlar arasındaki çocuklarımızı, besleyemiyoruz, ısıtamıyoruz, hele eğitimleriyle hiç mi hiç uğraşmıyoruz, sonra da büyüdükleri zamanki gelişmelerini, davranışlarını eleştiriyoruz.

Anaokulları konusunda devletin birkaç okul açmaktan öte yaptığı bir şey daha var. Çalışma yasalarına bir madde konmuş. Şu kadar kadın işçi çalıştıran kuruluşlar kreş açmakla yükümlüdür diye. Kamu kendi kuruluşlarında bile uygulamamış bu maddeyi, nerede kaldı çoğu zaman kadın işçi hamile kalınca onu işten çıkartan özel girişimciler.

Endüstrilerin kirl ettikleri çevreyi temizlemelerine ilişkin bir yasa da var ülkemizde. O uygulanıyor mu ki, işveren açısından üretimle doğrudan ilişkili olarak görülmeyen kreş açma hükmü uygulansın.

Sonuç :

Ülkemizde kentlerin, kentlilerin sorunları çok boyutlu ve çok konda. Bunlar genelde insanların, ülkenin sorunları.

Bu bildiride tartışılmaya çalışılan **konut, ulaşım, gürültü, kreş, v.b. sorunlar ikili toplumsal ve ekonomik yapılarımızdan kaynaklanıyor. Diğer bir deyişle egemen üretim biçiminden. Kentleşmenin sağlıksızlığı da egemen üretim biçiminden. O halde, kentleşme süreci ile kentsel sorunlar arasında bir nedensellik ilişkisi yok. Hepsi aynı bağımsız değişkenin bağımlı değişkenleri.**

Sonuçta bir noktanın daha vurgulanması zorunlu. O da, madem bütün sorunlar düzenden kaynaklanıyor, o zaman o değişinceye kadar bir şey yapılamaz, herhangi bir soruna çözüm getirilemez, yanlış yargısının ortadan kaldırılması gereği.

Sorunlar büyük, çok boyutlu ve karmaşık ama çözülemez değil. Bu düzende bile çözülemez değil. Belki çözümler tümden kalıcı ve köklü olmaz fakat en azından daha büyük grupların sorunun bilincinde olmasını sağlar.

Ülkemizde istenirse, meram edilirse, kısıtlı kaynaklara falan bakılmaksızın sorunların çözümlenebileceğinin somut örnekleri var. Sistem olarak benimsemesek bile neredeyse sıfırdan başlayan bir karayolu örgütünü büyük bir hızla ve kendi içinde başarıyla gerçekleştirmiş. Karayollarına ayrılan fonlar o gün bugündür konuta yatırılırdı, bugün konut sorunu bir sahiplik sorununa indirgenmiş olurdu. Ya da boğaz köprüsü ve çevre yolları için harcanan parayla İstanbul'un iki yakasında da çalışan tutarlı kitle ulaşım sistemleri geliştirilirdi. Yine istense yalnızca yabancı firmalara araştırma adı altında ödenen servet niceliğindeki miktarlarla, yüzlerce kreş açılırdı.

Hepimizin görevi sorunları doğru sergileyip bu istemeyi sağlayacak kişilerin sayısını çoğaltmak.

